

1. Pravěké umění

časová osa:

- **doba kamenná** (+- 3,5 mil. let př.n.l. – 2 200 př.n.l.)
 - starší = **paleolit** (3,5 mil. př.n.l. – 8 000 př.n.l.)
 - střední = **mezolit** (8 000 př.n.l. – 4 500 př.n.l.)
 - mladší = **neolit** (5 500 př.n.l. – konec 4 000 př.n.l.)
 - pozdní = **eneolit** (4 300 př.n.l. – 2 200 př.n.l.)
- **doba bronzová** (2 200 př.n.l. – 750 př.n.l.)
- zdroj informací o pravěkých kulturách
- lidé tvoří předměty primárně estetického významu – tedy umění

umění paleolitu a neolitu:

- **jeskynní malby**
 - vytvořené barevnými hlinkami, prsty nebo jednoduché štětce z větviček/srsti zvířat
 - náměty zvířat (koně, bizoni, mamuti, ...), motivace – lov, otisky rukou
 - Evropa: Lascaux, Niaux, Altamira, Rouffignac, Chauvet; S Afrika, Sibiř, Ukrajina
- **sochařství**
 - náboženské/rituální účely, nebo hračky dětem
 - sošky z kamene, keramické hlíny, kostí, klů
 - náměty zvířat, ženské postavy (vyzdvihuje ženské pohlavní znaky) – venuše, symbol plodnosti
 - Venuše z Hohle Fels (nejstarší), Lví muž, Věstonická venuše, Willendorfská venuše, venuše z Lespugne
- **rytiny do kostí, kamenů**
- **šperky** – zuby, kosti, kamínky
- **předměty denního užití – keramika**
 - lineární – rovné/zavinuté čáry
 - vypichovaná – vpichy -> obrazce
 - malovaná
- kresby, řezby, rytiny

umění eneolitu (doba měděná) a doby bronzové:

- bronz = měď + cín
- hrnčířský kruh, tkalcovský stav
- objev skla (korálky)
- bohaté zdobení oděvů/textilu, zbraní, nástrojů, keramiky, stěn domů
- šperky, ozdoby, figurky ze zlata, stříbra, mědi, bronzu, kamene, kosti, keramiky
- znak významnosti a bohatství člena společnosti
- různé kultury se odlišují právě podle způsobů zdobení např.: keramiky, stavby, ...

megalitické stavby:

- záhadný účel (observatoře, kalendáře, hrobky, svatyně, ...)
- celý svět (hlavně Francie, VB)
 - **menhir** – samostatně vztyčený hrubě opracovaný kámen – Francie, Klobuky u Slaného
 - **kamenná řada** – řada menhirů – Carnac v Bretani
 - **kromlech** – kruh z menhirů a trilitů, astronomicky orientovaný, doplněný valem (henge) – Stonehenge, Brogar
 - **rondel** – kruh/několik soustředěných kruhů ze dřeva/kamenů
 - **dolmen** – komora vytvořená z kamenů, hrobka – Francie, Brú na Bóinne, Maeshowe
 - **demidolmen** – předchůdce – dva opřené kameny
 - **hroby** – tvary: skříňový (kruhová místnost), galeriový (chodba), chodbový (= skříňový + galeriový)
 - **trinit** – dva pilíře spojené žlaby a čepy
 - **cairn** (mužik) – kamenná struktura zakrývající hroby
 - **podzemní komplexy** - Hypogeum Ғal Saflieni na Maltě

2. UMĚNÍ STAROVĚKÉHO EGYPTA

- Časové dělení
 - ➔ Stará říše (2700 – 2225 př.n.l.)
 - ➔ Střední říše (1990 – 1760 př.n.l.)
 - ➔ Nová říše (1540 – 1075 př.n.l.)
 - ➔ Pozdní doba (715 – 732 př.n.l.)

UMĚNÍ

- Hlavně náboženská + politická funkce
- Rosettská deska
 - ➔ Objevena 1799 napoleonskými jednotkami
 - ➔ Hieroglyfy rozluštil Jean Francois Champollion
 - ➔ Démotické, řecké písmo

ARCHITEKTURA

- Přesná pravidla -> malá tvůrčí svoboda
- Není známo mnoho jmen = Imhotep + Senemnut
- Stavby z několikátunových kamenných bloků -> opracovány až na místě
- Na místo dopravovány po vodě a po speciálních silnicích
- Přesné matematické propočítání, ale nedokonalé stavební plány
- Systém ramp a pák, neznalost kladek a jeřábů
- Dělení
 - ➔ Sakrální stavby = chrámové komplexy + hroby + hrobky
 - ➔ Světские stavby = paláce + obytné domy + opevnění

SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURA

Obelisk

- Kamenný monolit, směrem ke špici zeštíhlený
- Většinou u vchodů do chámů
- Symbolický význam (Slunce)
- Dnes roztroušeny po celém světě

Chrám

- Chrám bohů, zádušní chrám
- Z kamene
- Budovány zevnitř ven, možnost stálého rozšiřování
- Celý komplex obehnan cihlovou zdí s lomeným vzorem
- Části chrámu = mohutné věžovité stavby, úzký průchod, slavnostní dvůr, sál s obětním stolem
- Karnak
 - ➔ Nejrozsáhlejší chrámový komplex v Egyptě
 - ➔ Nejposvátnější místo Nové říše
 - ➔ Stavěn postupně asi 2000 let
 - ➔ Největší sloupová síň na světě
 - ➔ Zasvěcen bohovi slunce Reovi
- Luxor
 - ➔ V blízkosti Karnaku – komplexy původně propojeny alejí sfing dlouhou 3 kilometry

- ➔ Dva chrámy – zasvěceny Ramsesovi II. a jeho manželce
- ➔ Původně vytesané do skály, později přenesené

POHŘEBNÍ STAVBY

- Víra v posmrtný život
- Falešné dveře vyznačeny na stěnách hrobek – průchod pro duše zemřelých

Mastaby

- Nejstarší typ hrobky
- Podzemní hrob, nízká pravoúhlá stavba nad ním, obětní místo
- Původně výsadou králů, později velké rodinné komplexy hrobů
- Stupňovitá mastaba = pro krále Džosera, stavitel Imhotep

Pyramidové komplexy

- Vznik vývojem z mastaby
- Vyhlazený povrch – dodnes nedochováno
- Pohřební komora – většinou v zemi hluboko pod pyramidou
- Součástí celého komplexu – údolní a zádušní chrám, vzestupná cesta
- První = pyramida krále Huneje
- Gíza – Chufu (Cheops), Rachef, Menkaure
 - ➔ Chufuova/Cheopsova pyramida = největší v Egyptě, 6 milionů tun kamene, původní výška 146 m (dnes 137 m)

Skalní hroby

- Původně pro úředníky, později i pro panovníky
- Přepychová výzdoba, nadzemní místnosti připomínaly běžné obytné domy
- Části = dvorek, zdobené průčelí, kultovní místo, hluboko uložená pohřební komora
- Thébská nekropole
 - ➔ Pohřebiště královského města Vesetu
 - ➔ Zádušní chrámy králů, komplexy mastab
 - ➔ Údolí králů a královen
 - ➔ Thébský štít = skalní útvar ve tvaru pyramidy, možný důvod vzniku nekropole
 - ➔ Nejméně 65 hrobek králů a vysoce postavených osob – Tutanchamonova hrobka

SVĚTSKÁ ARCHITEKTURA

Palác

- Ze sušených cihel – zachovány pouze zbytky
- Opevnění, kasárny
- Sídlo vlády
- Knihovna, archivy

Obytný dům

- Sušené cihly, stěny vyztuženy dřevem
- Z jednoduchých kruhových domků se vyvinuly domy s několika místnostmi
- Vysocí úředníci a kněží obývali větší komplexy – haly, úřední místnosti, byty pro sloužící

- Některé domy až čtyři patra – i řemeslnické dílny

Města

- Kruhový půdorys, křížový systém ulic
- Domy moc dlouho nevydržely, sídliště neustále obnovována
- Maximálně 200 tisíc obyvatel

Pevnosti

- Části = kasárny, zbrojařské dílny, skladiště
- Obrana před útoky nepřátel, dohlížení na obchodní stezky

SOCHAŘSTVÍ

- Funkce = zosobnění božstev, náhradní tělo pro duši posmrtně
- Materiál = běžně dostupný kámen (žula, pískovec, vápenec)
 - ➔ Dřevo – ušlechtilý materiál, znak bohatství a moci)
 - ➔ Základ polychromování – dodnes nezachováno
- Proporční kánon
 - ➔ Na kámen předkreslena síť čtverců, dodržování poměrů – sochy připomínaly blok
- Vzhled
 - ➔ S mladou tváří a tělem (zajištění síly na onom světě)
 - ➔ Hierarchie = děti zobrazeny vždy menší než rodiče
 - ➔ Střední říše = významným rysem jsou velké, odstávající uši
 - ➔ Sajské období (město Saje) = sajský úsměv
- Sochy osob = pohřební sochy, vyráběny do zásoby (není nutná podoba se zemřelým)
- Sochy králů = umísťovány u vchodů do chrámů, na nádvořích
- Sochy písařů = oblíbené, vyjadřovaly moudrost a vzdělání
- Modlící se sochy = představují vládnoucího krále, zároveň nejvyšším knězem všech chrámů, zastupuje ho při každodenních obřadech
- Klečící sochy = člověk klečí před bohem, přináší mu dary
- Krychlové sochy
 - ➔ Od konce Střední říše, velká obliba
 - ➔ Zobrazení pouze muži
 - ➔ Kamenná blok s hlavou, tělo celé zahaleno
- Sochy bohů
 - ➔ Zosobnění bohové
 - ➔ Bez nápisů – identifikováni podle stanovených znaků
 - ➔ Často zvířecí podoba
 - ➔ Uloženy v chrámech ve zvláštních schránkách
 - ➔ Pozdní doba = malé bronzové sošky k domácímu uctívání
- Sochy zvířat
 - ➔ Podoba božstev, ochranná síla
 - ➔ Ukládány do hrobů
- Skarabeus = symbol regenerace, vzkříšení, slunečního boha
- Sfinga
 - ➔ Lví tělo, lidská hlava
 - ➔ Zobrazení faraonů, symbol moci a síly panovníka
 - ➔ Sfinga v Gíze = výška 20 m, délka 73 m, vytesána přímo do skály

MALÍŘSTVÍ

- Zachycení světa bohů, rituálů, svátků, všedního života, přírody
- Zobrazení skutečnosti – živé podobizny
- Stěny hrobek a chrámů, předměty denní potřeby
- Uvolněnější, přirozenější dojem
- Největší rozvoj v Nové říši – výzdoby chrámových komplexů
- Klidné a harmonické barevné kompozice
- Proporční kánon
 - ➔ Na podklad narýsována jemná síť, do které se nejprve načrtly obrysy
 - ➔ Převážně rovné linie
 - ➔ Trup a nohy a hlava z profilu, ramena a oko z čelního pohledu, paže vytočené do
 - ➔ Zobrazení zvířat o něco přirozenější
- Barvy
 - ➔ Symbolika, 6 základních barev
 - ➔ Pigment = rozdrčené minerály (saze, sádra, oxidy železa, azurit, malachit), pojivo (pryskyřice, klič, bílek, arabská guma, včelí vosk)

UŽITÉ UMĚNÍ

- Předměty denní potřeby
- Stará říše = reliéfy na rukojetích nožů, palety na líčidla
- Nová říše = zdobený nábytek (v pohřebních výbavách)

Hieroglyfy

- Každý znak – několik souhlásek, někdy i celé slovo
- Propracovanost jednotlivých znaků, často i odlišné barvy
- Záznam vytesáváním nebo na papyrus
- Chápány i jako jednotlivé obrázky, nejen písmo

Móda

- Zpočátku jednoduché, přiléhavé oblečení
 - ➔ Střední říše – dlouhé sukně, bílé pláště, ozdobné límce, náramky
 - ➔ Nová říše – plizované, dlouhé hábity, rozšířené sukně
- Účesy = velmi krátké kvůli horku a hygieně, úprava velmi důležitá, paruky
- Šperky = ochranné amulety (bohatá symbolika), drahé kovy a kameny, součástí pohřební výbavy
- Královská koruna
 - ➔ Hornoegyptská (bílá), dolnoegyptská (červená)
 - ➔ Dvojitá koruna – znak sjednocení Egypta
 - ➔ vyrobeny z kůže a látky

SUMERSKÁ ŘÍŠE

- Protodynastické/Přechodné období = (3 000 - 2 750 př. n. l.)
- Raně dynastické období (2 750 - 2 350 př. n. l.)
 - ➔ Zlatý věk sumerské kultury
- Původně pastevcí, kteří přešli k trvalému způsobu života
- Nikdy nevytvořili jednotný stát, vždy žili na základě měst (Uruk, Ur, Lagaš)
- Sumerové jsou jednotí díky jazyku, náboženství a způsobu života

- Písmo
 - ➔ Začínalo ve formě piktogramů, které vyjadřovaly celá slova – proměnily se v regulérní písmo – vyvinulo se klínové písmo
 - ➔ Vzniklo z důvodů hospodářství (účty, vést dobře úřad)
 - ➔ Hliněné destičky, rákosové rydlo

ARCHITEKTURA

- Chrám na vyvýšeném chrámovém okrsku
- Ztrácí charakter veřejného prostoru
 - ➔ Ústředí vyhrazeno bohu, kněžím
 - ➔ Dvůr vyhrazen lidem
- Lugal = palác
 - ➔ Sloupy pro podpěru, pilastry pro estetické členění
 - ➔ Královský palác – zdobený barevnými freskami, shromaždiště armády

UMĚNÍ

- Textilie – lněné i bavlněné látky
- Figurky prosebníků v chrámu Ter-Chaláf
 - ➔ Věnovány božstvu, po určité době pohřbeny, keramické či textilní materiály
- Vázy
 - ➔ Jednoho kusu kamene, bohatě figurálně zdobené
 - ➔ Lvi loví divoké býky – symbol královské moci
- Vysoká plasticita reliéfu
- Četné ploché kamenné reliéfy – popis hmotné kultury, znalost sumerského válečného vozu, kolo
- Královské pohřebiště v Uru
 - ➔ Panovník + další lid, který byl obětován - byla to čest provázet panovníka i na onom světě
 - ➔ Nálezy vojenské zbroje - zlacená přilba, náhrdelníky, záušnice, dýky, hudební nástroje – lry
 - ➔ Pohřbena královna Šubad – čelenka ze zlatých listů
- Plastika Kozel v křoví – na soklu kozel na dvou nohách drží strom života
- Sumerské loďkovité náušnice
- Urská standarta – tři pásy vykládaných postav
 - ➔ Výjev ze života, nahoře panovník, zajatí nepřátelé, průvod

Otázka č.3 – Umění Egejského moře

Kréta:

- Krétská kultura vznikla na poč. 2. Tisíciletí př.n.l. na ostrovech Egejského moře – v čele Kréta
- V době bronzové se na území Kréty rozvíjela minojská kultura (18.stol.př.n.l. - 15.stol.př.n.l.) – Paláce zničeny přírodní katastrofou
- Kréta = centrum námořnického obchodu. Města stavěli poblíž přístavů. Rozvoj řemeslné výroby

Architektura:

- Zjemnělá palácová kultura.
- Ulice stavěli dlážděné. Budovali schodiště, která vyrovnávala nerovnosti v terénu,
- Stavební materiál: – lámaný kámen
 - sušené cihly (spojované maltou a omítnutím)
- Panovnický palác: – uprostřed obdélného nádvoří, dlážděné kamennými deskami, vybaven vodovodem, kanalizací
 - Trůní sál – jediný monumentální prostor s kamenným trůnem, po obvodu nástěnné malby
- Architrátový systém se sloupem – dřík se směrem dolů zužoval
- u paláců se poprvé objevil motiv propyláje (vstupní brána)

Sochařství:

- Nezachovala se žádná monument. díla, pouze drobné kultovní sošky (bohyně s hady z Knóssosu)

Malířství:

- Převážně nástěnné malířství – figurální, zvířecí, fantastické a ornamentální motivy
- Figurální typ – vliv orientálního frontálního zobrazení
- oproti Egyptu – volnější a malířtější zobrazení
- keramika s motivy mořské fauny a flóry

Řecko:

- periodizace: Doba **archaická** (od 8. až do 1. pol. 5. stol. př.n.l.)
 - Doba **klasická** (5. – 4. stol. př.n.l.)
 - Doba **helénistická** (4. – 3. stol. př.n.l.)
- Řecké umění napodobuje bohy; estetičnost; humanismus – ideálem je mravný, krásný, zdravý člověk

Architektura:

- architrátový systém, dřevěné sloupy nahrazeny kamennými
- sloupy: 1) **Dórský** – masivní, prostý, hlavice, bez patky a dřík je podélně rýhován kanelurami
 - 2) **Iónský** – odlehčenější, elegantnější a ozdobnější, sloupy štíhle, trojitá patka a hlavice se dvěma volutami po stranách, dřík má jen slabé (Artemidin chrám v Efesu)
 - 3) **Korintský** – dřík, patka, hlavici zakončuje šest reliéfních akantů (= listů bodláku), jednotlivé listy jsou zakončeny v podobě voluty (Chrám Dia Olympského)
- Chrám: Pantheon postavený na athénské Akropoli, dórský sloh, zasvěcen bohyni Athéně, Artemidin chrám
- Divadla: amfiteátry – otevřené scény v přírodě – Divadlo v Epidauru, Dionýsovo divadlo v Athénách

Sochařství:

- Mramor a bronz – zobrazování nahého lidského těla
- kúros = socha znázorňující nahého muže, s vysunutou levou nohou s rukama podél těla sevřenými v pěst
- koré = socha dívky oděné do volných šatů s ostrými záhyby a s jednou pozvednutou

- Období klasické: Myrón – socha Diskobolos (zachycení okamžiku atletova života), Feidias – socha Dia, Lýsippos – socha Herkules
- Období helénistické: Hoch s husou, Laokón, Venuše Milétská

Malířství a užité umění:

- fresky, šperkařství, drobné plastiky, vázy – amfory, používal se černofigurový styl (černé figury na červeném pozadí) a červenofigurový styl (červené figury na černém pozadí)

Mykény:

- období mezi 16. a 12.stil.př.n.l – rozkvět ve 14.stol.př.n.l po pádu Kréty
- převzali kulturu Kréty a přizpůsobili si ji
- první syntéza egejské kultury (zařízení a výzdoba hradů a sídlišť) s řeckou achaiskou.
- hrobky kulovitého půdorysu s nepravou klenbou; opevnění, typ megaronu s krbem
- malířství blízké krétskému – ztrácí jeho bezprostřednost a život, je více stylizované a abstraktní
- Nejdůležitější architektonický typ = megaron (převzala řecká architektura) = obdélná místnost s krbem a otvorem ve stropu, který podepírají čtyři sloupy

Umění Říma

Etruské umění

- etruská kultura se rozvinula na území dnešního Toskánska a Korsiky přibližně v **8. století př.n.l.** → svého vrcholu dosáhla v **6. stol. př.n.l**
- je spojnicí mezi řeckým a římským uměním
- od nich Římané převzali i stavby silnic, vodovodů, kanalizace

Architektura:

chrámy (čtvercový půdorys, toskánský sloup); **nekropole** (=města mrtvých, hrobky s tumoly); **atriový dům** (atrium = prostor vymezený min. 4 pilíři, otvor ve střeše = světlík)

Malířství:

náhrobní malby (*fresky* (nástěnná malba), cit pro detail a krajinu); **kultovní obrazy**; **zdobení sarkofágů**

Sochařství:

sarkofágy (detaily hlavy na úkor těla, portrétní realismus)

Užité umění:

keramika (*impasto* (barva se nanáší na plochu povrchu ve velmi silných vrstvách), it. geometrická k., *bucchero* (nádoby na pití, z černé hlíny, kovově lesklé, s figurálními a ornamentálními reliéfy)); **šperky**

Římské umění

- slouží politice (sjednocení impéria), nevyvalčává (zdokonaluje), silný řecký a etruský vliv, urbanizace

Architektura:

- od řecké architektury se liší stavebními principy, druhy staveb, stavební technikou a materiálem
- přijímá však její stavební slohy (římsko-korintské uspořádání)
- stavební materiály: různé druhy kamene (mramor, travertin), pálené cihly, beton
- římská architektura měla podstatný význam pro další vývojová období (křesťanskou antiku, renesanci, baroko a klasicismus)

1) stavby užitkové (chrámy, baziliky, termy, amfiteátry, císařské paláce...)

2) stavby oslavné (vítězné oblouky a sloupy..)

3) + další stavby (náměstí- forum..)

chrám (vysoká podezdívka, sloupy na užších stranách, polosloupy na širších, výzdoba na frontonu a hřebeni střechy – sochy z terakoty) + *Pantheon = chrám všech bohů*

bazilika (soudní budova, podélná pravoúhlá stavba, lichý počet lodí – střední nejvyšší, sedlově zastřešená), *Konstantinova bazilika*

termy (lázeňský komplex, volnočasové aktivity), *Diocletianovy lázně, Caracalovy lázně*

amfiteátr (elipsovité půdorys, stoupající řady sedadel; gladiátorské hry...) *Vespasianův amfiteátr (=Koloseum)*

císařský palác (po vzoru řeckých), *Diocletianův palác ve Splitu*

domus (etruský atriiový dům + peristyl (čtvercový nebo obdélný dvorek, obklopený krytým sloupořadím) = sloupový ochoz s obytnými místnostmi)

vítězný oblouk (brána s 1 / 3 průchody, reliéfy na stěnách), *Titův, Konstantinův*

vítězný sloup (zdoben reliéfy), *Traianův, Marca Aurelia*

Malířství:

- nejvíce památek se dochovalo z malby nástěnné, kterou lze sledovat od 3. stol. př. n. l.

monumentální malba: freska, mozaika (*Bitva u Issu*), enkaustika (vosková technika)

desková malba: (tempera, enkaustika), Fajjúmské portréty (realistické portréty malované na dřevěné desky)

knižní malba: (tempera, kvaš)

nástěnné malířství: zed' – sokl, stěna, vlys, iluzivní

4 pompejské styly (p. s.):

1. p. s. (inkrustační): napodobení vykládání stěn barevnými kamennými deskami

2. p. s. (iluzionistický): iluze architektury (malované sloupy, pilastry, strop zdoben štukem)

3. p. s. (ornamentální): iluzionistický styl + dekorativní plochy (přísná symetrie, girlandy s úponky)

4. p. s. (barokní): přeplněn dekoracemi, iluze prostoru vystupňována

Sochařství:

- figurální i dekorativní; skulptura, glyptika, plastika; malováno barvami

podobizna (sarkofágy, posmrtné masky, vladařský portrét), *Vespasianus, Diocletianus*

jezdecká socha, *jezdecká socha Marca Aurelia*

reliéfy =plastické výtvarné dílo, které vystupuje z plochy pozadí (vítězné sloupy a oblouky)

Užitě umění:

- nábytek, sklo, kovotepectví, zlatnictví, glyptika (obor uměleckého rytí či řezání předmětů z tvrdých kamenů, minerálů, organických materiálů, kovu nebo skla), keramika

Pompeje (zničeno 79 n. l. Vesuvem, počátek vykopávek 1748)

- *Polybiův dům, Stephanovo valchařství, Stabijské lázně, nevěstinec, Dům Vettiů, Velké divadlo, Jupiterův chrám*

Románské umění (sloh)

- Počátek v Evropě kolem 11. až 13. století
- Pojem románský sloh vznikl v 19. století, kdy nahradil název byzantský sloh (odvozen od slova Řím =Roma)
- Románský sloh nevzniká na jednom místě, ale přibližně ve stejné době v bývalých římských zemích
- Inspirace římskou antikou (využívá i otonskou a karolinskou renesanci)
- Mnoho variant románského slohu- podle tradic dané země (lokality)
- Šířitel románského slohu byla především církev-
 - propagace náboženské ideologie
 - především se stavěli kláštery a kostely
 - předepisovala vhodná témata (oslava zjevení, posmrtného života, myšlenky křesťanství)

Architektura

- Znaky - **klenby** -valená, valená s pásy, příčně valená, křížová
 - malá sdružená okna
 - dveře zakončené půlkruhovým obloukem- ústupkové portály
 - sloupy s krychlovou hlavicí a patkou s drápky
 - obloučkový vlis
 - lizény
- Významné stavby- Itálie- Chrám sv. Marka (Benátky), Palermo, Bazilika sv. Ambrože (Miláno), Pisa a Lucca (Toskánsko)
 - Francie- bazilika Saint Denis (u Paříže), kostel svaté Trojice (Clean)
 - Německo- císařské domy- Mohuč, Špýr, Worms, Kolín nad Rýnem
 - Británie- The tower of London
 - Čechy- Sakrální architektura -Rotunda sv. Martina (Vyšehrad), rotunda a bazilika sv. Víta, rotunda sv. Jiří (Říp)
 - Světská architektura- Juditin most, Černá věž

Sochařství

- Vyjádření ideje či pojmu, použití symbolů, náměty v Bible, hlavice sloupů- ornamentální výzdoba, madony
- Itálie- Niccolo Pisano- považován za zakladatele moderního sochařství
 - Giovanni Pisano
 - : Kazatelna baptisteria v Pise
- Francie
 - : tympanony klášterního kostela sv. Magdalény ve Vézelay a katedrály Saint Lazare v Autunu, portál sv. Petra v Moissacu
- Čechy
 - : figurální reliéfy na kostele sv. Jakuba, mostecký reliéf na malostranské věži

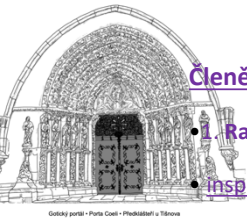
Malířství

- Sloužilo církvi- propagování náboženské ideologie
- Nástěnná malba (fresky), knižní malba (iluminace), malba na skla, vitráže

- Biblia pauperum- bible chudých
- Hieratická perspektiva, plošnost, linearismus, ornamentální stylizace
- Náměty. Náboženské, rostlinné, živočišné
- Motiv Krista v mandorle- býval obklopen 12 apoštoly- symboly: Lev- Marek, Býk- Lukáš, Orel- Jan, Anděl- Matouš
- Itálie: Giotto di Bondone- malíř a architekt (Klanění tří králů- kaple Scrovegniů)
Čechy: rotunda sv. Kateřiny (Znojmo), Kodex Vyšehradský
Francie: St. Savin-sur-Gartempe

GOTIKA (12.-15. stol)

- Navazuje na románský sloh, po gotice renesance
- **Vznik:** Francie (Ovládla západní, střední a částečně jižní Evropu)
- **Název:** Posměch barbarskému umění „Gótů“, kteří s ním ale neměli nic společného

Členění gotiky

- **1. Raná gotika** (12.století) **2. Klasická a poklasická gotika** (13.-14.stol.) **3. Pozdní gotika** (15.stol.)
- **inspirace**>> **Barokní gotika (17.stol) a Novogotika (18.-20.stol)**

- **protiklad antiky**, původně **na ní navazuje-sloupy, arkády, chóry, chrámové lodě raně gotických katedrál**
- **pompéznost, monumentálnost**

1.) ARCHITEKTURA (=vrcholného a pozdního středověku) pol. 12. stol – Francie

- Inspirace v románském slohu s přidáním zdobných gotických prvků a detailů – vysoké, štíhlé, fiály(věže)

A) Rysy architektury

- **1. Vertikalismu** - stavby do výšky (štíhlé věže)
- **2. Lomený oblouk – základní prvek**, - **použití:** okna, portály, zdobné části stavby
- **3. Vnitřní opěrný systém**- křížová klenba, mohutné pilíře a podpěry> odhmotnění **vnitřního prostoru** - Váha stropu díky pilířům převedena do úzkých partií > **odlehčení zdí**
- Kaple [Sainte Chapelle v Conciergeriev Paříži](#), -“gotický skleník
- **4. Vnější opěrný systém** – zachycují tlak klenby – opěrné oblouky a pilíře
- **5.Zdobné prvky**-a) **fiály** b) chrlice, c) rozety d) vimperk e) baldachýn f) konzola g) Portály h) Štíty
- **6.Dynamismus**-střídání arkád vytváří dojem pohybu
- **7.Sjednocení prostoru**-prodloužení chóru a zkrácení příčné lodi, síňové(stejnolodní) chrámy
- **8.Konstruktivní prostředky**-Lomený oblouk, Žebrová klenba (křížová, kroužená, hvězdová), Vnější opěrný systém

B) **Stavby:** kostely, katedrály, tvrze, hrady, domy, radnice, města

Gotická architektura ve světě

Francie – počátky gotiky- 1. g. stavba - [Bazilika v saint-Denis](#) - Právzor gotických katedrál (učebnicový příklad g)

- Katedrála v LeMans, v Laonu, Notre-Dame v Paříži, v Chartres, v Remeši, Hrad Gaillard, město Carcassonne...

Rayonantní gotika – Vrchol gotické architektury

- **Znaky**-1)použití kružby 2) Veliká okna 3)Maximální odhmotnění- redukce stěn> pouhé pilíře 4)prosvětlení stavby
- **Francie** – [Bazilika v saint-Denis](#), [Saint-Germain-en-Laye](#) – vrchol katedrální gotiky, [Saint-Chapelle](#)...

Itálie- nepřijala gotiku> kombinace románského a gotického slohu, konstrukce téměř bez opěrného systému, dekorativní

- [San Francesco v Assisi](#)

Pyrenejský poloostrov – Cisterciácký klášter v Alcobace

Anglie- nekompletní převzetí gotické architektury, pouze prvky

- Katedrála v Canterbury, Katedrála v Exeteru, Westminster

Gotika v Německu a ostatních zemích střední Evropy – **Chór** katedrály v Magdeburku, Hrad Malborg...

Slovensko - Sv. Jakub v Levoči, hrad Zvolen, Hrad Strečno, Spišský hrad...

Čechy a Morava - Architekti: **Petr Parlář a Benedikt Ried**, Významný podíl na výstavbě - **Karel IV.**

- Hrad Zvíkov, Křivoklát, Bezděz, Špilberk, Chrám sv. Víta, Karlův most, Chrám sv. Barbory v Kutné Karlštejn...
- Staronová synagoga v Praze-Nejstarší zachovaná synagoga ve střední Evropě z konce 13.století
-

2.) Sochařství

- sochy nestály volně v prostoru, > **“přilepeny přímo k architektuře”**
- Zpočátku - v reliéfech průčelí chrámu, dekorační prvky, byldachýny a chrliče.
- **Díla** - pohybově strnulá, nedynamická, zjemnění tváře a zachycení výrazu a duševních pocitů
- **Motivy**: P. Marie-madona s malým Ježíškem, později pieta-truchlící matka s mrtvým Kristovým tělem
- **Materiál**: kámen, lipové dřevo, potažení sochy jemným plátnem, poté se polychromovala (barvila)

dva druhy: • **monumentální skulptura** – vychází z kamenictví a zdobí architektonické články

- **komorní sochařství** – volné sošky jsou ze slonoviny nebo ze dřeva výjimečně z kamene

gotické sochy-1140 v Île-de-France-**Katedrála v Chartres** > královský portál katedrály

- **Bamberský jezdec**, = první jezdecká socha)

Sochaři • **Německo**: Mistr naumburský • **Rakousko**: Anton Pilgram • **Slovensko**: Mistr Štefan, Mistr Jan Weiss...

• **Itálie**: Niccolò Pisano, Giovanni Pisano, Orcagna...

• **Čechy a Morava**: Mistr Michelské Madony, Mistr Petr Parlář, Jindřich Parlář, Mistr Krumlovské Madony...

3.) malířství

- nebylo vnímáno jako umělecká činnost, ale jako pouhé řemeslo
- Zachycení realistického výrazu tváře, anonymní umělci, nástěnné obrazy a gobelíny
- Ilustrátorství knih, biblí, kronik
- Obličejové světců a okolo stojících mají stejný výraz a podobu
- Obzvláště oblíbenými barvami v obrazech s náboženskými náměty - **modrá a zlatá**.
- **Mistr Třeboňského oltáře, Mistr Vyšebrodského oltáře, Mistr Theodorik, Giotto di Bondone**
- **Další umělci**: Mařej Rejsek, Jan Santini, Octavio Br

RENESSANCE =znovuzrození, návrat k antice

- umělecký sloh a historická epocha trvající **od 15. do 16. st.**
- Počátky renesance – severní **Itálie** na konci **14. st (Florence)**
- důraz na člověka a pozemský život, zájem se od Boha obrací směrem k člověku samému
- jde vědomě proti gotice, vyznačuje se návratem k antice, románskému umění, ale ne po celou dobu svého trvání, ke konci období vychází už jen sama ze sebe
- renesanční člověk: všeučebitel
- stavby **paláců, zámků, letohrádků**
- rozvoj lidského poznání, vědy a techniky:
 - o Astronomie (Bruno, Galilei, Koperník)
 - o Zářmořské objevy (1492 objevení Ameriky)
 - o Lékařství (anatomie, pitva)
 - o Knihtisk (Guttenberg)
- **Periodizace:**
 - o **raná** = *quattrocento*: 1420–1500, hlavním městem je Florencie, snaha o hledání
 - o **vrcholná** = *quinquecento*: 1500–1550
 - o **pozdní** = *cinquecento*: 1550–1580
 - **manýrismus** – navazuje na pozdní renesanci, kopírují díla, nemají vlastní invence, ale jim to stačí, díla jsou bez obsahu, zaměřují se na formu, jedná se o období mezi renesancí a barokem

MALÍŘSTVÍ

- zrodilo se ve Florencii,
- vycházejí z díla Masaccia
- **znalost anatomie** (živé modely), **perspektiva**, experimenty se světlem, **šerosvit** = modelovali pomocí světla a stínu, **sfumato** = rozestřený okraj (plastičnost), **olejomalba**: používali temperu, ale místo vajíčka používali ke spojení olej, díky tomu mohli malovat jak na desky, tak i na plátno, to byl pokrok směrem k modernizaci, **oslava člověka** (mladý, krásný, zdravý, urostlý), je měřítkem všeho
- tzv. humanismus, antropocentrismus, **portréty** (zachycení různých fází života), **akt** – bez erotiky akceptován, je to alegorie (výjev z Bible), **podpisy** umělců (monogramy-individualita)
- nástěnná malba, desková malba, knižní malba, malba na skle
- **Techniky:**
 - o začíná se používat plátno; rozšiřuje se olejomalba
 - o používá se fresková technika a sgrafita
 - o zářivá teplá barevnost
 - o zásada symetrie, perspektiva, kompoziční forma = rovnostranný trojúhelník
- **Náměty**
 - o náboženské malby, výjevy z antické mytologie, alegorické a historické obrazy
 - o uplatňuje se **krajinomalba**
- **Sandro Botticelli** – zástupce florentské školy, kreslíř, zdůrazňoval ženskou krásu, ilustroval *Božskou komedii*, *Zrození Venuše*, *Madona s dítětem*, *Ze života Mojžíšova* (nástěnné obrazy v Sixtinské kapli)
- **Leonardo da Vinci** – malíř, sochař, architekt, vědec, tanečník, ...= renesanční člověk, *Mona Lisa*: použil sfumato, což vyjadřuje tajuplnost, hlavně u koutků očí a rtů, pokřivený horizont krajiny, *Dáma s hranostajem*, *Madona ve skalách*, *kresba sv. Jeronýma*, *Poslední večeře* (nástěnná malba (el-fresco) v Milánském klášteře)
- **Michelangelo Buonarroti** – *Stvoření světa*, *strop Sixtinské kaple ve Vatikánu* (v 9 obrazech líčí stvoření světa, prvních lidí, vznik hříchu, boží trest)
- **Raffael Santi** – *Tři grácie*, *Sixtinská madona* (19. stol. považována za nejkrásnější obraz malířství), *Athénská škola* (alegorie filosofie, nejslavnější freska, nejvýznamnější řečtí filozofové v čele s Platonem a Aristotelem, nahoře metafyzikové, dole přírodní filozofové, obě skupiny spojuje Diogenes ležící na schodech)
- **Tizian** – *Danae*

ARCHITEKTURA

- převládá spíše **horizontálnost**, ta je zdůrazněna **římsami**, používají **architrákový systém**, okna: vedle sebe, zdvojená, rytmická, **atika**: prodloužení domu do výše, ozdoba střechy, **kupole**, používali **antické sloupky** jako dekoraci, **arkády**, **pilastry** (napůl zapuštěný sloup), dalším ozdobným prvkem jsou **portály**, **domovní štíty**, **kazetové stropy**, lunety, balustrády: zábradlí, **feston** (štukované listy, ovoce), **girlandy** (více festonů vedle sebe), **sgrafita** (černá a bílá barva, následně vyškrabávané), **bosáž** (nanesená omítka, která vypadá jako kvádry)
- reprezentativní funkce staveb, antropocentrismus → dojem konstrukční jistoty, statického klidu, rovnováhy
- rozvíjelo se **světové stavitelství**, roste význam veřejných staveb, stavěli **baziliky**, **vily** (na venkově), **paláce** (ve městech, uprostřed nádvoří), **zámky** (v okolí jsou zahrady, letohrádky, arkády), domy, radnice
- **Filippo Brunelleschi** - italský architekt a sochař, zástupce rané renesance, stavěl hlavně ve Florencii: *florentský nalezinec*, *chrám St. Lorenzo*, *St. Spirito*, *kupole florentského dómu*
- **Donatelo Bramante** - autor původní podoby *chrámu Sv. Petra*
- **Raffael Santi** - *Villa Madama* v Římě
- **Michelangelo Buonarroti** - silné plastické cítění, zástupce vrcholné renesance, vedl stavbu *chrámu sv. Petra*, postavil *Medicejskou kapli*, *Kapitolské náměstí*

SOCHAŘSTVÍ

- ideálem je **dokonalá forma**, sochali **busty** (sochařský portrét hlavy a části hrudníku, poprsí)
- drobné dekorační plastiky, plastiky do zahrad, hlavně **figury**, velmi dobrá **znalost anatomie**, **idealizace**, **ozdoby** – sgrafita, akantové listy, vejcovou, perlovky, meandry, zubořezy, girlandy, festony
- **Donatelo**- ovlivnil i italské malířství, počátky jeho tvorby ještě spadají do gotiky, bronzový *David*: vyjádření prostoduchého mladíka
- **Andrea Verrocchio** – Leonardův učitel
- **Michelangelo Buonarotti** - působil hlavně ve Florencii a Římě, *David*: z mramoru, zobrazení vnitřního soustředění, socha *Mojžíše*: stylizovaný autoportrét, vlasy = oheň, vousy = voda, rohy = svatozář, měl propracovanou anatomii lidského těla, sochy velmi dynamické

8. Renesance v dalších evropských zemích

(Výčet oblastí, malířství, sochařství, architektura, užité umění, česká renesance)

= umělecký směr, vznikl v Itálii (Evropa ve 14. – 17. století)

Čtyři hlavní období

I. Období pronikání renesančních tvarů (1492-1520)

II. Raná renesance (1520-1547)

III. Vrcholná renesance (1547-1580)

IV. Období pozdní renesance a manýrismu (1580-1620)

Znaky

- silný vliv italské renesance
- renesance byla řízena náboženskou reformou - odpor k autoritám církve
- více mecenášů z řad králů
- tendence přiblížit se k realismu a naturalismu - vyšší zájem o

Pojmy:

Antropocentrismus – člověk se stává hlavním subjektem a tématem (zesvětštění umění)

Individualismus – zaměření umělců Humanismus – uznání a hodnocení předešlé (

Perspektiva – u malířství, vědecktější náhled na umění

Naturalismus, realismus

Změny:

- Končí celo-kamenná stavba, pracné žebrové klenby i opěrný systém
- Lomené oblouky nahrazeny půlkruhovými

Výtvarné umění v Čechách

- Výtvarné umění 16. století v českých zemích silně ovlivněno náboženskou situací
- Odmítání obrazů a soch minulého století – narušení vývoje
- Neexistovalo myšlenkové hnutí (viz. Itálie) – není podnět k celkové proměně slohu

Malířství v Čechách

- Bohatost forem a námětů, na úkor kvality a tvůrčího uměleckého potenciálu
- Rozkvět nástěnného malířství v interiéru a exteriéru - typické sgrafito
- V závěsném malířství dominoval portrét
- Proměna slohu nástěnných maleb, ale chybí tvůrčí osobnost jako vzor
- Fasádové malířství – nejvíce sgrafito

Sochařství v Čechách

- Většinou součástí architektury
- Příchodem Habsburků se změnila umělecká orientace směrem k Itálii
- Ferdinand I. přivedl italské stavitele, kameníky a štukatéry
- Prosazení italské orientace
- Čistě italská forma na náhrobku Žofie Těšínské Pardubicích
- Štuková výzdoba na klenbě letohrádku Hvězda v Praze

Náboženská témata malby

- Na fasádách náboženská témata (starozákonní příběhy) – alegorické chápání (cnosti, neřesti, milosrdenství, hříchy, blahoslavenství, čas, roční období, měsíce, živly) -> proniknutí antické mytologie

NIZOZEMÍ

Architektura:

Radnice Antverpy

- Přejídný sloh – stavby v Antverpách (hala burzy), v Lutychu (biskupský palác) a další
- Cornelis de Vriendt zv. Floris – dekorativní architektura (radnice v Antverpách)

Malířství:

- Italské renesanční prvky, střediskem Antverpy - Quentin Massys ad.
- Podle jednotlivých témat: krajinomalba, žánr portrét (Anthonis Mor) zátiží

FRANCIE

Architektura:

- Půchod renesance byla zásluha krále – dvorský sloh
- 1. raná (1500-1540, František I.), 2. vrcholná (1450-1580, Jindřich II.), 3. pozdní (1580-1620, Ludvík XII.)
- Církevní a světské stavby – nahrazeny detaily (kostel St. Pierre v Caen)
- Královské a panské zámky – čtyřdílná dispozice, vnitřní dvůr, věže (zámek v Blois, v Chambord, v Chenonceaux)
- Jean Jacques Androue du Cerceau (kniha Nejvýznamější stavby Francie)
- Pierre Lescot (přestavba Louvru) a další

Malířství:

Pomalé prosazování vzorů klasické italské renesance, manýrismus

- Jean Fouquet - první renesanční malíř mimo Itálii (portrét Karla VII.) -> založil Loirskou školu
- Italští umělci výzdoba zámku ve Fontainebleau

ŠPANĚLSKO

Architektura:

Palác Escorial Španělsko

- Národní směr – platereskni (mísení prvků) -> řada staveb (univerzita v Salamance, špitál Santa Cruz)
- Řecko-římský směr – palác Filipa II. v Escorialu

Malířství:

- S příchodem italských malířů
- Pedro Berruguete – první španělský renesanční malíř

ANGLIE

Architektura:

Zámek Longford

- Alžbětinský sloh (mísení prvků) – horizontální pojetí staveb, členění římsami, nový vývoj zámků (bez pevností) -> zámek Burgley House ve Stamfordu, zámek Longford, koleje škol

Malířství:

- Nedokázalo vytvořit vlastní uměleckou elitu – malířství v Anglii ovládli cizinci (Hans Holbein, Anthonis Mor)

Sochařství:

NĚMECKO

Architektura:

- Vliv Itálie v jižním Německu (Augšpurk – centrální kaple Fuggerů a sídliště měšťanů, Norimberk)
- Stoleté období (1520-1620) – raná (přestavba hradu v Drážďanech, zámek Moritzburk), vrcholná (Heidelberg, radnice v Lipsku, měšťanské domy), pozdní renesance (zámek v Aschaffenburgu nad Mohanem, radnice v Bremách, v Paderbornu a v Augšpurku, hrázdeňé domy v Quedlinburku)

Malířství:

- Vliv německé náboženské reformace, představuje vrcholné období německého malířství a rozvoj střeoevropské grafiky
- Albrecht Dürer - vlastní malířská škola a grafická dílna, dřevořez a mědirytina, kresba (cyklus dřevořezů ilustrující Apokalypsu, Malé pašije, Velké pašije, Melancholie, Nemesis, Růžencová slavnost)
- Mathias Grünwald (Isenhaeimský oltář, Posmívání Kristu, Ukřižování Krista)

9. Světové barokní umění a klasicismus

časová osa:

- v Itálii
 - **Raný barok** (1590-1625)
 - **Vrcholný barok** (1625-1675)
 - **Pozdní barok** (1675-1750)
- „pérola barocca“ – perla nepravidelného tvaru
- vznik – sloh protireformace
- rozšíření renesančních tendencí

znaky:

- pohyb, dynamika
- monumentální kontrast
- oblé linie, složité tvary (vyklenuté, vyduté zaoblení)
- citovost, mysticismus, duchovnost

barokní realismus:

- střízlivější, dramatické prvky
- portréty, krajinomalba (nejen biblická témata)
- **šerosvit** (temnosvit) – hlavní podmět je osvětlen, zbytek ve stínu

barokní klasicismus:

- dokonalý, „ideální krajina“, dokonalá kompozice
- nekonečné pohledy do dálí

radikální barok:

- pohyb, protipohyb linie, elipsovité zohýbané zdi

architektura:

- ideální půdorys = elipsa, ovál
- symetričnost, složitost
- nejdůležitější je dojem -> falešná okna, dveře, klenby, žebra
- bohatá vnitřní výzdoba -> zlato, pestré barvy, štuk, umělý mramor
- kopule, klášterní/křížové klenby, pilastry
- morové sloupy, kašny, kolonády, pevnosti

Itálie

- **Carlo Maderno** – dostavba Baziliky sv. Petra, Santa Susana
- **Gianlorenzo Bernini** – Svatopetrské n.
- **G. B. da Vignola**
- **Guarino Guarini** – kostel San Lorenzo (Turín)
- **Francesco Borromini** – kostel sv. Karla

Boromejského u čtyř fontán (San Carlo alle Quattro Fontane)

- **Francie** – uměřenost, b. klasicismus
- **Jules Hardouin Mansart** – kostel Invalidovny (Paříž)
- **Jacques Lemercier** – kostel Sorbonny
- **Louise Le Vau** – Kolej čtyř národů

Španělsko

- **Johan Bernhard Fischer** – palác Schonbrun
- **Hohann Lukas von Hindebrandt** – Belveder
- **Matthäus Daniel Pöppelmann** (němec), **Christopher Wren** (angličan)

sochařství:

- doplňuje malbu/architekturu
- duševní stavy (rozevlátá roucha), náboženská témata
- morové sloupy
- **Itálie**

- **Gian Lorenzo Bernini** – Baldachýn u hrobu Sv.Petra, Apollon a Dafné

- **Domenico Guidi** – Andromeda a mořská obluda
- **Lazzaro Morelli**

Francie

- **Francois Girardon** – Apollon s nymfami
- **Antonio Coysevox**

- **Španělsko** – sklony k pravdivosti = verismus (pravé vlasy, vousy, skleněné oči)

- **Pedro de Mena** – Bolestná Panna Marie
- **Alonso Cano**

malířství:

- šerosvit (kontrast světla a stínu)
- nástěnná, závěsná malba 3
- biblické, mytické motivy, krajinomalba, portrét, zátiší
- **Caravaggio** (it) – Ukřižování sv. Petra, Sv. Matouš s andělem atd. (b. realismus)

- **Nicolas Poussin** (fr) – mytologické výjevy na pozadí ideální krajiny, Davidův triumf

- **Claud Lorrain** (fr) – krajinář, Vylodění Kleopatry v Tarsu

- **Diego Velasquez** (šp) – La meninas (dvorní dámy), Venušina toaleta, Infantka Margarita

- **Peter Paul Rubens** (vlámsko)- Tři Grácie, Umučení sv. Tomáše

- **Van Dyck** (vlámsko)- podobizny, Rubensův pomocník, Hlava Medusy

- **Rembrant van Rin** (hol) - Hodina anatomie doktora Tulpa, Noční hlídka

- **Franc Hals** (hol) – Veselý piják

- **Vermer van Delf** (hol)- Pohled na Delf, Dívka s perlou

10. BAROKNÍ UMĚNÍ V ČECHÁCH

- Z Itálie a Španělska
- Odvozen z řeckého baros (=hojnost) nebo z portugalského barroco (=velká perla nepravidelných tvarů)
- Proudny
 - Klasicizující = založeno na přímkách (Francie)
 - Dynamický = založeno na křivkách (Čechy, Německo, Rakousko)
- Nedůvěra v rozum, absolutizace víry, mysticismus, duchovnost
- Vyzdvihuje smysly
- Doba roboty a lidového útlaku
- Hledá pohyb, dynamiku, napětí, dramaticčnost = využívá k tomu světelné efekty
- Zdobnost, bohatství

ARCHITEKTURA

- Vzniká pod vedením architektů z Itálie, Německa, Vídně
- Vývoj české barokní architektury
 - Raný barok (17.st.)
 - Vrcholný barok (1700 – 1740)
 - Pozdní barok, současný s rokokem (po 1740)
- J.B.Mathey, Fischer, Hildebrandt, Jan Santini Aichel, František Maxmilián Kaňka, Giovanni Battista Aliprandi

ZNAKY

- Pracuje se stejnými prvky jako renesance, ale používá je složitěji, dekorativněji
- Architektura je osově souměrná
- Cihlové zdivo pokryto omítkou
- Klenby = zvětšené rozpětí valené klenby, součástí jsou zvonice
- Kopule = „ česká placka“ nad čtvercem, „pruská placka“ nad obdélníkem
- Okna = obdélníková, zakončené obloučkem (oválné nebo kruhové)
- Střechy = kaskádovité, součástí je mansarda (podkroví)
 - Pokryty měděným plechem nebo taškami
- Štítů domů = socha, vázy, koule, šišky, obelisk
- Stěny jsou zprohýbané ven, součástí jsou niky (půl obloukovité výklenky)
 - Pilastry, pilíře, sloupy a kaskády
- Vevnitř zdobeny štukem, sádrovým obkladem, zlacením
 - Štuková výzdoba fasád – ornament, mušle, nadokenní římsy a parapety
 - Fasáda – symetrická, zvlněná, využívá barevného kontrastu, na vrcholech pilastrů a průčelí sochařská výzdoba
- Církevní = kostely, oratoria, morové sloupy
- Světské = koleje, paláce, domy, kašny

RANÉ BAROKO

Giovanni Battista Pieroni

- 1586 – 1654, Itálie
- Italský architekt, značnou část života působil v českých zemích
- Zabýval se také urbanismem či komponovanou krajinou
- Valdštejnský palác, Valdštejnská lodžie, Jezuitská kolej, zámek Náchod

VRCHOLNÉ BAROKO

Kryštof Dientzenhofer

- 1655 – 1722, Německo, ČR
- Typické dokonalé provedení detailů (hlavice, patky sloupů)
- Poprvé u nás použil složité klenební konstrukce
- Stavby jsou dynamické, iluzorní
- Používá nejrůznější půdorysy
- Chrám sv. Mikuláše na Malé Straně
 - ➔ Připravil celkový plán, část průčelí, interiér (dynamické baroko)
 - ➔ Jeho syn dostavuje kněžiště (lineární baroko)
- Kostel sv. Markéty v Břevnově, sv. Kláry v Chebu

ROKOKO = POZDNÍ BAROKO

- Z francouzského rocaille = ornamentální zprohýbaný motiv
- Ve střední Evropě spíše označováno jako pozdní baroko
- Dekorativní styl = rokaje, štuk a zlato, popínavé rostliny ve formě fresek, kudrlinkové ozdoby
- Asymetrie, pompéznost, přehnaná dekorativnost
- Nový ornament – rokaj = asymetrický, abstraktní ornament, základ ve tvaru mušle
- Ryze rokoková stavba Nové Hradky u Skutče (také nazývané malý Schönbrunn nebo české Versailles)

Kilián Ignác Dientzenhofer

- 1689 – 1751 Praha
- Syn Kryštofa, dokončoval mnoho staveb po otci
- Ukázka barokního dualismu = klid vnější fasády v kontrastu s vnitřní dynamikou
- Kostel sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech, sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí
- Dostavba chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně

SOCHAŘSTVÍ

- Vázáno na architekturu
- Výzdoba interiérů, exteriérů (průčelí, štíty staveb), veřejných prostranství (kašny, morové sloupy)
- Opouští renesanční ideál krásy – nedodrhuje anatomii těla, pracuje s nadsázkou a deformací
- Síla výrazu, výrazný pohyb, většina soch do šroubovice (trup, končetiny, točení kolem své osy)
- Vyjadřují stav extáze, rozkoše, bolesti, zoufalství

- Téma = náboženské a mytologické
- Materiál = pískovec, sádra, dřevo, ojedinělé kovy, zlato
- Neexistují autorská práva – témata se často přebírají
- Sochaři nepracují podle živého modelu
- Bozzeto = hliněný model dělaný mistrem
- Modelleto = propracovaný model pro zákazníka, muselo projít přísnou komisí
- Ferdinand Maxmilián Brokof + Jan Brokof + František Ignác Platzer

Matyáš Bernard Braun

- 1684 – 1738 Rakousko, Praha
- Forma bez jemnosti a detailů
- Užívá dynamičnost, expresi, prudký kontrast
- Výzdoba kostela sv. Klimenta, náhrobek hraběte Leopolda Šlika (Katedrála sv. Víta)
- Socha Jana Nepomuckého v Klementinu, kající se Máří Magdaleny, poustevníka Juana Garina
- 24 soch Ctností a Neřestí v Kuksu

MALÍŘSTVÍ

- Figurální malba v popředí
- Malby el-fresco (nástěnné) na stropech
- Závěsné obrazy = nejčastěji náboženské náměty, historické scény, zobrazování světců
- Temnosvit = prudké kontrasty mezi světlem a stínem
- Celková kompozice bývá dynamická, neklidná, neobvyklé zkratky postav
- Karel Škréta, Jan Kupecký, Václav Vavřinec Reiner, Michal Willmann, Jan Kryštof Liška

Petr Brandl

- 1668 – 1735, ČR
- Podílel na malování rozměrných oltářních výjevů
- Dramatičnosti, vytříbený styl barevnosti, šerosvit, prostorovost obrazových scén
- Po roce 1720 se začal věnovat portrétní tvorbě, dílo postrádá předchozí intenzitu
- Podobizna hraběte Františka Antonína Šporka, Boháč, Portrét muže v bílé paruce, Sen proroka Eliáše
- Obrazy v kostele Panny Marie Vítězné - sv. Josef, sv. Jáchym, sv. Anna, sv. Šimon

Václav Hollar

- 1607 – 1677 Praha, Londýn
- Český barokní rytec a kreslíř
- Náboženský emigrant, opustil vlast a usadil se v Londýně, i přesto zůstal Čechem
- Vytvářel především grafické listy (pohledy na města)
- Autor realistických přírodopisných motivů, krajin, vedut, map, portrétů, městských prospektů, krajů a zátiší na volných listech i v souborech
- Kresba v katedrále sv. Martina v Mainzu, sv. Pavla v Londýně

Otázka č. 11 – Romantismus, Realismus

Romantismus:

- reakce na klasicismus a osvícenství
- počátek 19. Století
- klade důraz na: cit, vášeň, víru, fantazii, spontánnost, individualitu
- liberalismus v umění (svoboda v umění a společnosti)
- Příroda, samota, venkovský klid, svět fantazie a snů, exotické země, středověké náměty

Architektura:

- zájem o středověké stavby (hlavně o gotiku), inspirace v historických slozích = historismus
- Anglie – novogotika
 - parlament v Londýně (Charles Barry)
 - novogotický zámek Ashridge, představa Královského letohrádku v Brightonu
 - železné konstrukce užitkových staveb; litinové, zavěšené, řetězové mosty
- Francie – Eugén Viollet-le-Duc – obnova katedrál Notre-Dame, Saint-Chapelle
 - pařížská knihovna Sainte-Geneviève (železná konstrukce)
 - pařížské Východní nádraží
- Německo – zámek Hohenschwangau
- Čechy – anglické parky
 - novogotika – úpravy kostelů, hradů a zámků (Hluboká, Lednice, Orlický, Žleby)

Sochařství:

- Françoise Rude – podobizna malíře Davida, Jana z Arku, La Marseillaise (Vítězný oblouk)
- Václav Levý – Adam a Eva, Sochy ve skalách Liběchova

Malířství:

- krajinomalba – obraz krajiny = obraz duše a výlev citu
- Francie: Théodore Géricault – průkopník romantismu ve Fr., záliba pro koně – Prám Medusy, portréty duševně nemocných
- Španělsko: Francisco de Goya – malíř a rytec, dvorní malíř šp. Krále Karla IV – Nahá Maja, Oblečená Maja, Rodina Karla IV
- Anglie: William Blake – mystik, malíř, grafik, ilustrátor – Newton, Pravěk dní
- Německo: Philipp Otto Runge – teorie barev, portrétista
- Čechy: František Tkadlík – figuralista – Madona s přeslicí, Sv. Václav přisluhuje při mši na Tetíně
 - Antonín Mánes – krajiny, české hrady – Pohled na Pražský hrad od východu

Realismus:

- Vznik ve Francii v 2. pol. 19. stol.
- Snaha zachytit realitu bez jakéhokoliv přikrášlování; autoři netvořili žádné klasické, romantické ideály – ponuřejší barvy (obrazy malovány podle skutečnosti, do nejmenšího detailu = studie)
- Častý motiv těžké práce
- nový vztah k Bohu

Architektura:

- stále převažovaly horizontující slohy – novogotický, novorománský = sakrální stavby
- v běžné architektuře se ujal praktičtější novorenesanční styl
- = historismus
- zároveň se ale architektura snažila najít něco „nového“ – nové techniky, inženýrská architektura

- stále častěji se objevují železné konstrukce
- Stavby z betonu, portlándský cement
- Gustave Eiffel
- Joseph Paxton

Sochařství:

- Sochy působily převážně jako doplněk k architektuře
- Jean-Baptiste Carpeaux – realistické sochy plné života a pohybu – Sousoší tance na průčelí Velké opery v Paříži
- Josef Václav Myslbek – realistické portréty – podobizna V.Lanny, autoportrét
 - socha Hudby (ve foyeru Národního divadla), pomník sv. Václava
- Bohuslav Schnirch

Malířství:

- náměty: chudí lidé, těžká práce, všední skutečnost
- studie
- krajinomalba
- obrazy nebyly oblíbené u vyšších vrstev
- Francie: Gustave Courbet – krajiny, zátiší, akty, skupinové portréty
 - Dobrý den, pane Courberte; Pohřeb v Ornans; Atelier
- Barbizonská škola – odmítnutí ofic. Salonem – do vesnice Barbizon
 - malba celých obrazů v plenéru, venkované při práci
 - Jean-Baptiste Camille Corot – intimní krajinomalba, působí na impresionisty – Tanec Nymfy, Orfeus vedoucí Eurydiku z podsvětí, Žena s perlou
- Rusko: Peredvižnici – usilovali o popularizaci realistického umění
 - sdružení putovních výstav
 - Ilja Jefimovič Repin – zobrazoval bídu tehdejšího ruského lidu, dramatické epizody ruských dějin
 - Burlaci na Volze, Ivan Hrozný a jeho syn Ivan
- Anglie: Prerafaelisté – protest proti akademické malbě ve viktoriánské Anglii
 - pod obrazy se podepisovali iniciály P.R.B.
 - ve svých dílech se chtěli vrátit k přirozenosti
 - John Everett Millais – Ofélie, Slepá dívka
- Čechy: Generace Národního divadla – Josef Mánes – Josefína, Labská krajina
 - Mikoláš Aleš – cyklus Vlast
 - Vojtěch Hynais – alegorie ročních období, Opona ND
- Karel Purkyně – vrchol českého realismu – Zátiší s bažanty, Podobizna kováře Jecha

Romantismus x Realismus:

- Romantismus – subjektivita, estetické ideály, půvabné pózy
- Realismus – objektivita, věrná skutečnost bez přikrášlování, ponuřejší barevnost

13. Impresionismus a postimpresionismus

Impresionismus

- umělecký směr, který vznikl ve Francii v 60. letech 19. Století
- „impression“ (fran.) = okamžik
- důraz na okamžikovost, zachycení dojmů, světelných jevů a barev v přírodě
- vzácnost mizejícího dojmu, momentální nálada, zachycuje okamžitou atmosféru v dané chvíli
- revoluční směr, který ovlivnil několik dalších generací a dostal umělce z ateliéru do plenéru a snaží se zachytit současná témata
- navazuje na realismus
- inspirace v japonské kultuře (dřevoryty)

- pařížský Salón přijímá jen díla s mytologickou, náboženskou nebo historickou tematikou, s vybroušenou malířskou technikou → to pobouří určitou skupinu francouzských umělců
- 1874 – 1. nezávislá výstava, trvá měsíc, 165 obrazů (Degas, Monet, Cézanne, Pissarro, Morisot, Renoir)
- směr je pojmenován podle kritiky obrazu od C. Moneta - *Impression, soleil levant* (Imprese, východ slunce)

Znaky:

- krátké doteky štětcem
- téměř všichni malíři nepoužívají černou a bílou a černé kontury, používají nemíchané zářivé světlé barvy (optimismus v obrazech)
- hrubý povrch obrazu
- celek je vnímán až z povzdálí
- témata jsou města, krajiny, kavárny, bary, divadla, nevěstince či koncerty

Před-impresionisté:

1) Anglická krajinomalba romantismu

- angličtí romanističtí krajináři dokonale zachycovali světlo a hru světelných paprsků
- William Turner, John Constable

2) Barbizonská škola

- scházeli se pod vedením malíře T. Rousseaua, byli první kdo vyšli do plenéru
- cílem byl odvrát od "strnulého klišé" v ateliéru a návrat k reálné přírodě
- Théodore Rousseau, Camille Corot, Jean-François Millet

3) Édouard Manet

- obrazem *Snídaně v trávě* šokoval pařížskou smetáku (další skandální obraz - *Olympia* - vadil kontrast nahého těla s pletí černošky)
- ovlivní všechny impresionisty

Slavní malíři impresionismu:

Claude Monet „*Imprese – východ slunce*“ „*Dáma se slunečníkem*“, „*Lekniny*“, „*Katedrála v Rouen*“

Camille Pissarro - měl velký vliv na ostatní, „*Boulevard Montmartre*“

Edgar Degas „*Baletní škola*“, „*Čtrnáctiletá tanečnice*“ – socha

Alfred Sisley „*Veslařské závody*“

Auguste Rodin - sochař, s ním – moderní éra sochařství, „*Myslitel*“

Auguste Renoir - odklon od ostatních, inspirace italskou renesancí, „*Snídaně veslařů*“

Český impresionismus:

- jako první přinesl vize francouzského impresionismu **Václav Radimský** - členem Barbizonské školy, navázal přátelství s Monetem a Cézannem

Antonín Slavíček - jeden z největších krajinářů „*U řeky*“

Antonín Hudeček „*Vybírání brambor*“

Mařákova krajinářská škola - **Julius Mařák** (jediný krajinář, který se podílel na výzdobě ND)

Postimpresionismus

- 80. léta 19. století
- malování ne podle vidění, ale cítění
- větší důraz na metodu než na inspiraci
- několik různých směr, reaguji na impresionismus
- tvořili individuálně, nebyli ucelenou uměleckou skupinou (ale osobně se znají), neměli jednotná pravidla tvorby
- všeobecný odklon od předchozích směrů i impresionismu, zjednodušoval tvary a používal důrazných jasných a plochých barev, které předznamenaly příchod abstraktního umění

např.:

Neoimpresionismus (pointilismus a divizionismus)

- le point – francouzsky tečka
- pointilismus je technika malby, která kombinací malých od sebe vzdálených bodů základních barev vytváří dojem složité barevnosti
- divizionismus je definován oddělením barev do jednotlivých bodů nebo skvrn, které spolu opticky splývají (teorie barev)

Cloisonismus

- umělecký směr vyznačující se používáním barevných ploch, většinou jasných a zářivých odstínů, které byly odděleny výraznými tmavými obrysy

Paul Cézanne 1839-1906

- nejstarší z generace postimpresionistických umělců, jeho tvorba sahá ještě před impresionismus, poté tvořil v impresionismu a ve stáří „revoltoval“ jako postimpresionista
- věnoval se krajinomalbě, ale zjednodušoval ji do základních geometrických tvarů
- dílo: *Mont Sainte-Victorie, Krajina a moře, Chateau-Noir, Jablka a pomeranče, Koupající se ženy, Hráči karet*

Paul Gauguin 1848-1903

- hodně cestoval, na cestách se inspiroval k tvorbě
- kolem r. 1888 vznikl jeho první obraz inspirovaný syntetismem (=cloisonismem) tedy velké barevné plochy silně ohraničené linkou, což dalo základ symbolismu =>1890 byl Gauguin v Paříži uznáván jako vůdce symbolistické školy
- dvakrát absolvoval pobyt na Tahiti, poprvé se zde dokonce oženil s dívkou Tehurou
- Gauguin svou tvorbou ovlivnil celou řadu nastupujících umělců, protože byl sám fascinován původními kulturami Afriky, Mikronésie a Ameriky, odrazilo se toto zaujetí i v dílech jeho následovníků - mezi tyto následovníky patřili např. Pablo Picasso nebo Henri Matisse
- dílo: *Zjevení po kázání, Tahitské ženy, Dvě Tahitanky, Les Miserables, Van Gogh malující slunečnice, Žlutý Kristus*

Vincent van Gogh 1853-1890

- celým jménem Vincent Willem van Gogh, narodil se v Holandsku, žil v chudobě, za svého života nebyl jako malíř uznáván
- několikaletý pobyt v hornickém městečku Borinage , plný chudoby a citového strádání, hluboce ovlivnil jeho umělecké cítění a van Gogh zde našel své pravé poslání v umění
- později se věnoval portrétování (např. portréty vesničanů když pobýval na venkově u rodičů)
- po potyčce s Paulem Gaughinem si v záchvatu uřízl kus ucha, svůj život ukončil sebevraždou
- dílo: *Autoprtret, Autoportrét se zavázaným uchem, Slunečnice, Hvězdná noc , Jedlíci brambor, Noční kavárna, Ložnice v Arles, Čtyři utržené slunečnice*

Emilé Bernard 1868-1941

- francouzský malíř

- autor uměleckého stylu cloisonismu, o autorství se později přel s Paulem Gauguinem

- roku 1888 Bernard, Gauguin a van Gogh odjeli do Arles, kde společně pracovali - toto jejich tvůrčí setkání mělo bezesporu velký vliv na rozvoj moderního umění

- dílo: *Ženci*, *Autoportrét s portrétem Gauguina*, *Žlutý strom*, *Žena u stohů v Bretani*

Symbolismus

- Literární a umělecké hnutí
- Vznik ve Francii a Belgii okolo 2. pol. 19. stol.
- Reakce na popisnost naturalismu, impresionismu
- Výraz duchovních představ pomocí symbolů a bohatých dekorativních motivů
 - Symbol= propojení mezi skutečným a duchovním světem, náznak podstaty věcí
- Zobrazení věcí, které se zdály být až iracionální (myšlenky, pocity, emoce, nálada)
- Snaha o proniknutí do hloubky podstaty skutečnosti- tuto skutečnost poté vnímat všemi smysly
- Inspirace mytologickými náměty

Malířství

- Francie- Gustave Moreau – Mytologické a bájně náměty
 - Průkopník v užití barvy a formy k vytvoření výrazného podtónu
 - Inspiroval se italskou raně renesanční malbou
 - díla: Jáson, Orfeus (jeden z 1. obrazů symbolismu), Hesiod a Múza...
- -Odilon Redon- jeho tvorba ovlivněna bolestným a osamělým dětstvím
 - malíř a grafik
 - díla: Kykloповé, Ofélie mezi květinami, Oko jako balon...
- Německo- Arnold Böcklin- navrhl secesní písmo
 - díla: pět verzí Ostrova mrtvých, Autoportrét se smrtí
- Česko- Jan Preisler- vidět svět v celku, souvislost mezi člověkem a přírodou
 - díla: Krajina se stromy, Vesnice pod stromy, Zrození země
 - Max Švabinský- díla: Splynutí duší, Kulatý portrét

Secese

- 19. a 20. Století
- Těžiště secese neleží ve vysokém umění, v malbě a sochařství, ale v dekoraci a užitém umění.
- Hlavní znaky – ornamentálnost, plošnost, záliba v neobyčejných barvách
 - secesní linie je plynulá vlnící se křivka jež vyvolává v divákovi dojem nenásilného pohybu v ploše
 - vyhledává neobvyklé barevné odstíny a váže je podle principu harmonie a kontrastu

Malířství a Sochařství

- Česko- Alfons Mucha- dílo: Slovanská epopej, plakáty pro Sarah Bernhardovou
- Norsko- Edvard Munch- pesimismus a neklid vyjadřovaly naléhavé barvy a dekorativní plochy
 - dílo: Výkřik, Puberta, Jarní orba
- Rakousko- Gustav Klimt- typické: výrazné linie, splývající vlasy, květiny, geometrické vzorky
 - Jeho vzory a syté bary podmaňovaly pocity dekadence, erotična
 - díla: Judith, Tři období života ženy, Polibek...

Užité umění

- Secese se projevila i v předmětech denní potřeby, ve špercích, osmách, v nádobí, etiketách, obalech ...
- Hl. představitelé: Émile Gallé (vázy), Skot Charles Rennie Mackintosh (bytové zařízení)

Architektura

- Zásadně ovlivnil ranou modernu, dílo Bauhausu (spolupráce umění a průmyslu)
- Cílem: vytvořit nový styl, který působil organicky a byl opuštěný od do té doby převládajícímu historismu
- Znaky secesních staveb: křivka, linie, rostlinný ornament, dekorativnost, prostornost, průhlednost
- Hlavní představitelé:
 - Antoni Gaudí – nenapodobuje žádný styl, je originální
 - dílo: Sagrada Familia, Palác rodiny Guellu, Casa Batllo
 - Jan Kotěra- dílo: Právnická fakulta v Praze, Muzeum východních Čech v HK
 - Otto Wagner- dílo: Budova Poštovní spořitelny ve Vídni
 - Jan Letzel- dílo: Atomový dům (jako jedna z mála budov přestála atomový výbuch v Hirošimě)

Fauvismus (Francii, poč. 20. st.)

- **Fauve** = šelma
- *divoké tahy štětcem, syté, útočné, zářivé barvy, nepřírozené kombinace (až abstrakce)*
- **výrazová síla, energie obrazu**, předznamenává abstrakci v mod. umění

Gustav Moreau – průkopník, - žáci Matisse a Marquet (ovlivnění)

Henri Matisse – nejvýzn. představitel, prosté, každodenní věci – zajímavě zachycené (barvy)

André Derain – nejpop. díla – série obrazů inspir. Londýnem, lázně Coullioure

Maurice de Vlaminck – prudké tahy štětcem, oranžová, modrá, růžová, energické

Georges Rouault – připomíná malbu na sklo, výrazné kontury (Malá kouzelnice, Tři klauni)

Expresionismus (Německo, 19./20. st. až cca 30. léta 20.st)

- protiklad impresionismu, naturalismu – vyjádřit vl. prožitky bez ohledu na konvence
- skupiny **Die Brücke** a **Der Blaue Reiter**, kniha **Der Expresionismus (Paul Fechter)**,
- **divokost (barva), deformace, odmítají klasickou krásu-je neupřímná**
- **Téma: prostitutky, krize společnosti**
- **inspirace**: africká plastika, ruské ikony, lidová malba na skle, japonská grafika
- **expres** (= vyjádření) – **pocity, podvědomí, emoce umělcovy duše**
- osamělost, hrůza ze smrti, války, marnost a beznaděj

Die Brücke = most do budoucnosti-**Ernst Ludwig Kirchner, Erich Heckel, Emil Nolde**

Der Blaue Reiter: důraz na barvu a duchovní rozměr díla; abstrakce

- **Franz Marc** (lišky, Malí žlutí koně), **Paul Klee, Vasilij Kandinskij, Alfréd Kubin**

Edvard Munch – tíhne k symbolismu - Výkřik, Tanec života, Úzkost, Žárlivost

Otto Dix – satira, Portrét novinářky Sylvie von Harden, **Oskar Kokoschka**

- **Architektura**: **Erich Mendelsohn** - Einsteinova věž v Postupimi, **Bruno Taut** – Skleněný dům, Kolín, **Josip Plečnik** – Kostel Nejsvětějšího srdce Páně, Slovinec

FUTURISMUS (Itálie-1909 - Manifest F.T.Marinetti)

- Odmítání kulturních uměleckých hodnot, tradice (muzea, knihovny)
- **nenávisť k minulosti**, nejkrásnější je **moderní svět**
- **náměty: technika, pohyb, stroje, průmyslové výrobky...**

- pohyb - zkratkovitost , dynamičnost
- **snaha šokovat** - revolučnost, buřiči, odmítali náboženství, manželství, feminismus...
- **Manifest F.T.Marinetti**
Cíl: "zobrazit zběsilost ujíždějícího automobilu, ne zběsile ujíždějící automobil"
- vliv ruského konstruktivismu
- -čeští futuristé- Bohumil Kubišta, Růžena Zátková, František Kupka, Otto Gutreund
 - Malířství-snaha zachytit rytmus předmětu, vnitřní sílu

Umberto Boccioni- z počátku ovlivněn impresionismem- „ Autoportrét“

„Útok kopitníků“, „ Hluk ulice vniká do domu“

Giacomo Balla - „ Děvčátko běžící po balkóně“ „ Pouliční lampa“ „ Pes na vodítku“

Carlo Carrà „ Pohřeb anarchisty Galliho“ „ Kůň a jezdec“ „ Portrét F.T.Marinettiho“

Gino Severini „ Autobus“ „ Modrá tanečnice“

Luigi Russolo- „ Dynamika automobilu“

- Sochařství- akce tělesa, atmosféra, která ji obklopuje, nikoli objem...

Umberto Boccioni- „ Jedinečné tvary prostorové kontinuity“ „ Vývoj láhve v prostoru“

Raymond Duchamp-Villon- „ Hlava Baudelaira“ „ Sedící Žena“ „ Velký kůň“

Otto Gutfreund - „Hlava Viki“ „ Don Quijote“

Architektura- Antonio Sant'Elia- projekt o tzv. „ Novém městě“

DADAISMUS

- avantgardní umělecký směr – revolta proti válečným hrůzám
- vznik ve Švýcarsku, Curych - 1916 – 1922
- vyjádření zmatku a strachu z války, anarchie v životě i v kultuře
- úmyslná nerozumnost a odmítnutí standardů v umění, propagovali totální anarchii v životě i v kultuře, absolutní svobodu tvorby a umění zbavené sociální funkce
- podle dadaistů nebyl dadaismus umělecký směr, ale jeho opak – ignorace estetiky – díla bez významu (výklad čistě na divákově) – snaha urážet lidské city (x běžné umění se snaží na ně působit) – dada bylo totálně destruktivní, popíralo vše, i samo sebe, nemělo žádná pravidla, bylo nepochopitelné, absurdní a provokující
- **charakteristika tvorby:**
 - o prosazování osvobození věcí z jejich obvyklých vztahů – následné položení věcí do nových, nečekaných a nelogických vztahů
 - o techniky: 1) **Objekt trouvé** (nalezený objekt) 2) **Ready made**, rozebrání předmětu na části a případné složení → vznik nové, dosud neznámé věci
 - o princip náhody, spontánnosti, hravosti, humoru, to vedlo k provokaci, šoku, svobodě, skandálům, mystifikaci, ruší hranice mezi druhy výtvarného umění
- **techniky:**
 - o koláž_(obraz se vytváří nalepováním barevných a potištěných papírů, látek, výstřižků i nalezených předmětů, slepí se z nich jakési obrazy, předměty)
 - o asambláž_(trojrozměrná obdoba koláže, spojení materiálů a předmětů, lepení, svařování) tvořil je K. Schwitters
 - o ready_made (hotové obyčejné předměty jsou vystaveny pod novým názvem, např. láhev, kolo,...)
 - o fotomontáž (kombinace fotografie a kresby, vyjadřovali obraz okolního pomateného světa)
- autoři se sdružovali kolem Tristana Tvary (který vytvořil manifest) v kabaretu Voltaire
- **Marcel Duchamp** (+Francis Picabia - přivedli dadaismus do USA) - Francouz, přišel s technikou ready-made – Průmyslově vyrobené umělecké předměty, které získají status uměleckého díla pouhým procesem výběru a prezentace
zničení tradičního mýtu umělec jako geniální tvůrce, dílo: *Kolo z bicyklu namontované na stoličce* - prvotina ready made, *Fontána* (pisoár, 3 kroky k povznesení do postavení uměleckého díla: – 1. postavil ho na podstavec – 2. Podepsal ho a označil datem – 3. Představil ho na výstavě současného umění), *Mona Lisa s knírkem*, *Sušák na láhve*
- **Kurt Schwitters** - Němec, vytváří koláže, které se stávají vizuálními básněmi. Tvoří z různých odpadků, zbytků, jízdének, plechovek. Uvedl do života slovo „MERZ“ – slovo bez konkrétního významu, které mu však sloužilo ke sjednocení veškeré jeho tvorby. (Merz bild - obraz, Merz bau - socha), *Konstrukce pro urozené dámy*, *Merzbilder*, *Merz barn artwork*, *Merz 19*. (plošná koláž)
- **Man Ray** - americký fotograf, malíř, sochař Rayografie – Snímky pořízené na citlivém fotografickém papíře bez použití fotoaparátu • Propojení fotografie a malby, *Glass tears*, *Ingre's Violin*, *Observatory Time*
- **Paul Klee** - švýcarský malíř, grafik, ilustrátor, dadaista, surrealista, studoval kresbu dětí, čáry a linie, *Senecio*, *Rose garden*, *Dobrodružství jedné slečinky*, *Flora on sand*
- **Max Ernst** – francouzský malíř německého původu, sochař, dadaismus i surrealismus, spoluzaložil něm. dadaistickou skupinu, otevřel Dadahaus v Kolíně nad Rýnem, vynalezl techniku frotáže, dílo: *Uvnitř zraku*, *Panna Marie trestající děťátko*, *Fruit of a long experience (dada)*, *At the first clear word (dada)*, *Hait in Hand*, *Hat on Head (dada)*, *Slon celebres (rozhraní dad+surr)*, surrealismus – *Tlupa*, *The eye of silence*, *Oblékání nevěsty*

SURREALISMUS

Surrealita = absolutní realita, nadrealita

- období 20. let 20. století
- název byl převzat z podtitulu jedné Apollinairovi divadelní hry, díla od čiré fantazie až po složitou alegorii nebo snovou realitu, spontánnost, bezprostřednost a (ne)rozumová kontrola
- Návaznost na dadaismus - nedůvěra v rozumový přístup, reakce na společnost a nesmyslnost války, zklamání z moderní civilizace -> hledání nové inspirace, nových hodnot, snažili se šokovat
- Tvorba: teoretický a filosofický základ Sigmund Freud, proud asociací (metoda psychického automatismu) – při tvorbě měl být umělec ponořen sám do sebe a bez jakékoli rozumové kontroly, či záměru zaznamenávat stavy své duše (užití drog a hypnózy, snaha popsat sny, halucinace, potlačené pudy), nezaujatá hra myšlení
- **Techniky:**
 - o koláž
 - o frotáž (způsob kresby, kterou přenášíme tužkou na papír reliéfní strukturu podložky - kůra stromu,...)
 - o asambláž
 - o dekalk (skvrny tuše nebo barvy se otisknou na papír a dotváří se podle fantazie)
 - o fotogram (na fotografický papír se položí předměty, ty se osvětlí a po vyvolání vznikne stínovaný obraz, bez použití fotoaparátu)

- **Salvator Dalí** – Španěl, v obrazech používá grotesknost, hrůzu, tzv. paranoicko-kritická metoda, exhibicionista a mystifikátor, časté motivy: 1) roztékající se hodiny (relativita času) 2) sloni na tenkých nohou 3) mravenci (strach a smrt), dílo: *Persistence paměti*, *Andaluský pes* (1. Surrealistický film), *Sloni*
- **René Magritte** - Belgičan, srozumitelnost skrze jednoduché věci, realismus, častý motiv ptáků, dýmky, dílo: *Ztracený žokej*, *V životní velikosti*, *Milenci*, *Jasnozřivost*

ČESKÝ SURREALISMUS

- Surrealistická skupina v ČSR založena 1934 (literárně-umělecká)
- Vycházeli ze světového surrealismu, umělci se uzavírali do době, inspirovali se erotickými tématy, sny, fantazie, předměty, které nelze pojmenovat
- Většina umělců strávila velký čas v Paříži
- **Toyen** – česká umělkyně, žila v Paříži, spolu se Štýrským se stala zakladatelkou artificialismu (imaginativní malba, znázorňuje biomorfnní tvary v beztížné prostoru, kontakt s nevědomím), vychází z kubismu, později záhadné objekty (mušle, vejce, oční bulvy), dílo: *Smutný den*, *Výkřiky*, *Spící*, *Sejfy*
- **Jindřich Štýrský** - malíř, fotograf grafik, původně kubista, barevná koláž, dílo: *Palmeta*, *Cirkus Simonette*, *Vegetace*, *Alabastrová ručička*
- **František Muzika** - malíř, karikaturista, scénograf, imaginární snová tvorba, poetické krajiny, dílo: *Babí léto*, *Krypta*, *Epigraf*, *Schodiště*, *In memoriam*
- **Josef Šíma** - poetická díla, geometrická abstrakce (nefigurativní), poté přešel k symbolismu, surrealismu, v jeho tvorbě na sebe neživé věci berou lidskou podobu, dílo: *Krystal*, *Návrat Théseův*, *Evropa* (vejce na lidském těle)
- **Vincent Makovský** - akademický sochař, používal lepenku, dráty, kameny a plech, poté realistická tvorba, sochy: *Nový věk*, *Vítězství Rudé armády*, *Dívčí sen*
- **Zdeněk Rykr** - propagační grafika, obaly čokolády Kofila, modrá hvězdu Orion, Kávy Kulík

16. Výtvarné tendence ve světovém a českém umění v 1. pol. 20. stol.

(Orfismus, neoplasticismus, akční malba, abstraktní expresionismus a lyrická abstrakce,

ORFISMUS

= orfický kubismus

- na rozdíl od kubismu byl orfismus výrazně poetický, barevný a životný
- jednoduché kompozice, pohyb, vibrace, rytmus světla a zvuku
- chromaticky odstupňované barvy, točící se spirály a kruhy

Robert Delauney – ovlivněn kubisty, společně s nimi vystavoval, ale byl mnohem originálnější

NEOPLASTICISMUS

- vznikl v Holandsku založením výtvarné revue De Stijl
- snaha o abstrakci čistou geometričností, žádné nedokonalé křivky, harmonie a vyváženost, přímka, pravý úhel

... pouze tři barvy – modrá, červená a žlutá, doplněny bílou, černou a šedou

AKČNÍ MALBA

- vznikla v USA v druhé polovině 40. let
- americké umění se tak poprvé osvobodilo od vlivu evropského umění – nový malířský styl
- pojem action painting poprvé použil umělecký kritik Harold Rosenberg
- barvy byly nanášeny přímo z tuby nebo plechovky – impulzivní pohroužení se do plátna

techniky:

... dříve... líč barvy na plátno pomocí plechovky

ABSTRAKTNÍ EXPRESIONISMUS

- vznik po 2. světové válce v USA
- reakce na vyhrocenou poválečnou situaci, odmítají „socialistický“ realismus (kvůli vlivu Sovětského svazu)
- inspirace primitivním uměním

Willem de Kooning – silné vrstvy barvy rozetřené po plátně, použití štětce i špachtle

Dílo: Ženy

... dílo... ženy... Kooning... 1945... New York

op-art...)

LYRICKÁ ABSTRAKCE

- evropský abstraktní směr, protiklad abstraktního expresionismu
- vyjádření emocí, vášní
- akvarel, barvy vyjadřovaly emoce

OP-ART

= optické, vizuální umění

- geometrická abstrakce
- počítá s nedokonalostí lidského oka, vytváří optické iluze pohybu
- využívá rozumu, logiky, přesnosti, optiky
- vyvolává dojem pohybu, vibrace
- podstatou je permutace = přeměňování či kombinace geometrických prvků

17) Figurativní tendence ve světovém a českém umění v 1. pol. 20. stol.

Pop-art = populární, lidové umění

Vzniká v 50. letech v USA a je reakcí na abstraktní expresionismus, povýšil zcela běžné výrobky na umělecká díla, vytrhl konkrétní předměty z přirozené reality a přenesl je do výstavní síně, nutí člověka k nevšednímu pohledu na všední věci, plakáty, nálepky, komiksy, fotografie

techniky: koláž, asambláž, sítotisk

Andy Warhol

Vytváří sériové variace na stejné téma sítotiskem, různě je mění, variuje v různých barevných kombinacích

Marilyn Monroe, Cow

Robert Rauschenberg

Zakomponovával do obrazů nalezené předměty, fotografie přenesené na plátno sítotiskem combine painting (malba a koláž kombinovaná s trojrozměrnými předměty)

Kaňon, Rebus

Richard Hamilton

Největší představitel pop artu v Evropě, byl fascinován konzumní společností a imaginárními médii, svými kolážemi reflektoval současnou kulturu a reklamu

Beatles White album

Fotorealismus

Tento druh malby i sochařství se rozšířil v 70. letech hlavně v USA. Zčásti je to reakce na vlnu abstraktního expresionismu, umělci zachycují bez příkras a do posledního detailu obyčejné lidi.

Chuck Close

Close pracuje i různými technikami - airbrushem, aby i povrch obrazu připomínal fotografii, ale i akrylovými a olejovými barvami.

Ron Mueck

Australský výtvarník žijící v Londýně, známý pro své obrovské, realistické sochy

Body art

Tělo-používá se k otiskům, jako sochařský materiál, zkoumá vztahy člověka k prostředí, nebo hranice lidských možností. Zprostředkovává prožitek času, prostoru a různé situace, které může člověk zažít

Gilbert a George

Britské umělecké duo, s oblibou si s humorem a schválným nevkusem dělají legraci ze sebe i ze společnosti, stali „živoucími sochami“, žili svoje životy na veřejnosti a všechny svoje každodenní činnosti nazývali sochařskými akty, „sebeukazování“

Hermann Nitsch

Rakušan, při tvorbě jeho děl bývají zabita zvířata, jejich vnitřnosti a krev používány jako médium malby (na plátno, člověka), za své výstavy byl už třikrát odsouzen

Nová figurace

Označení pro všechny výtvarné projevy 50. – 60. letech snaží se o vyjádření nového vztahu člověka ve své době. Nová figurace vznikla jako reakce na svět zahlcený neosobním abstraktním uměním. Umělec zachycuje postavu jako předmět svého díla ve zcela jiném pojetí než v klasických směrech minulosti.

zaměřovali se na zobrazení reálných věcí = především figury

Francis Bacon

Tvorba obsahuje jasné linie, výrazně deformované figury v mezních situacích, v okamžicích existenciálního děsu či v ohrožení života

Portrét papeže Innoncenta X. – papež křičí ze stavu úzkosti

Olbram Zoubek

Jeden z nejvýznamnějších českých sochařů druhé poloviny 20. století, protáhlé štíhlé postavy mužů a žen

Památník obětem komunismu na Petříně, Posmrtná maska Jana Palacha

Neoexpresionismus

Mezinárodní umělecké hnutí, které započalo v 60. a 70. letech 20. století, bylo převažujícím uměleckým směrem v 80. letech a pokračuje i v současnosti. Hnutí je reakcí a strnulý a sterilní charakter minimalismu a dalších čistě abstraktních hnutí. Neoexpresionismus klade důraz na agresivní, osobní a brutálně narušené figurální zobrazování

Anselm Kiefer

Německý malíř a sochař, zobrazování témat z německé kultury a historie, dotýká se mnoha společenských tabu, zprostředkovává různé asociace zla, zničení a neodbytných vzpomínek

Nuremberg, Germany's Spiritual Heroes

Francesco Clemente

Italský malíř, spolupracoval s Andy Warholem, Kombinuje pop kulturu, mytologii, náboženství a legendy Fire, Scissors and Butterflies

18) Nefigurativní tendence ve světovém umění 2. pol. 20. stol.

Land art = zemní umění

výtvarné akce konané v přírodě, chtěli se osvobodit od stísněných prostorů galerií, navrací se do nich prostřednictvím dokumentace, ke kterým připojují vzorky použitých materiálů, záměrné zásahy do přírody, její ozvláštnění, zachycováno na film, či fotografie

materiály: zemina, hlína, písek, kamení, seno, sláma; voda, led, sníh i asfalt

Robert Smithson

hlavní představitel land artu, trval na tom, že plná krása land artu může vzniknout pouze v prostředí nenarušeném průmyslem, krajinu neničil, nýbrž v ní ukazoval zcela nové aspekty, vytvářel struktury z kamenů a zeminy, tzv. Earthworks, které často doplňoval zrcadly nebo skleněnými tabulemi.

Spirálovité molo, Broken Circle / Spiral Hill

Ivan Kafka

pracoval s různým s přírodním materiálem velké instalace v přírodě i v interiéru

Lesní koberec pro náhodného houbaře z barevného listí, Sedm kamenných hromad pro Stein, Výstraha z radosti – z dopravních kuželů

Zorka Ságlová

hlavní námět tvorby – králík, pohrává si s jeho podobou, střídání králíků dvou různých barev

2209 králíků, Házení míčů do Průhonického rybníka, Kladení plen u Sudoměře - instaluje pleny na louku, kde se udála bitva

Minimalismus = minimal art

Umělecký směr, objevil se v USA v 50. letech 20. stol., využívá velmi jednoduché formy a omezené barvy, z malířství a sochařství se postupně rozšířil do hudby, architektury, designu, filmu, literatury, soustřeďuje se na prostor, formu a fyzickou, přítomnost, jeho téma je zcela potlačeno, aby se divák nerozptyloval

Carl Andre

Americký minimalistický umělec uznávaný pro své lineární a mřížkové sochy, podezření z vraždy současné umělkyně a manželky Any Mendiety

Magneziový čtverec

Dan Flavin

Nejprve tvořil, jako abstraktní malíř poté se začal blížit objektu, na začátku 60.let začal připevňovat světelné žárovky a trubice k monochromním dřevotřískovým boxům –nazývá je Ikony

Konceptuální umění

zásadní byla myšlenka práce, je založená na představách, manipulaci s pojmy, nikoliv na jejím provedení

Marcel Duchamp

“ready-made” objekty – vystavení libovolného hotového předmětu, přičemž uměleckou ideu měl představovat samotný výběr a ne proces vytváření díla

Akt sestupující po schodech č. 2, Fontána

Joseph Kosuth

výraznou osobou konceptuálního umění jeho cílem bylo vytvořit ve svém díle takový obsah, aby dílo nepotřebovalo žádné komentáře či vysvětlení, používá neony, billboardy a reklamní stránky v novinách, aby tak diváku prezentoval abstraktní informaci

Jedna a tři židle - židli dokládá v reálné, obrazové a pojmové podobě, ukazuje nám tím jednotu i rozdílnost židle

Jiří Kolář

Autor mnoha originálních výtvarných technik (muchláže, roláže, chiasmáže, proláže), mezi poezií a výtvarným uměním

Jablko, Odaliska, Úšklebek století

Akční umění= umění akce

Odehrává se v prostoru na určitém místě, v čase a má děj na rozhraní výtvarného umění, divadla, hudby a tance, upřednostňuje samotnou akci, její myšlenku, nikoliv výtvar a dílo samotné, divák není pozorovatel, ale spolutvůrce akce, průběh akce je zdokumentován (fotograficky, filmem, videozáznamem)

Formy akčního umění

1) Happening

Vzniká v 50. letech v Americe, záměrem šokovat nebo provokovat diváky a vtahovat je do akce, způsob uměleckého výrazu, který se formuje náhodným rozvíjením děje formou inscenované události za účasti umělce i diváků – účastníků happeningu, považována za „běžnou událost“

Allan Kaprow

Američan, přišel na myšlenku zapojit diváky do akce,

Fluids – přivádění lidí do místnosti obsahující velké množství kostek ledu, kterých se museli dotknout (což způsobilo jejich roztavení) a přenést kusy do plného kruhu.

Yard – do ohrad dal pneumatiky, kovové sudy, se kterými diváci manipuloval

Joseph Beuys

Organizoval performance, vytvářel sochy, navrhl více než 450 grafik a plakátů a namaloval celou řadu kreseb, v tvorbě se často objevuje motiv zajíce, jelena, koně, přírodní materiály: zvířecí tuk, plst', kůži či med

Mám rád a Ameriku a Amerika má ráda mě – strávil celý týden v galerii zavřený s živým kojotem

2) Performance

Akce, které se předvádějí před divákem, může či nemusí zahrnovat účast publika, performér = herec, liší se od diváka, že hraje sám sebe, probíhá podle předem připraveného scénáře

Tomáš Ruller

Vytváří multimediální performance, instalace, videa, architektonické realizace a divadelní výpravy, autor je zpravidla sám protagonistou svých akcí: Prášení na konci chodby, Pakulení

Současná česká a světová architektura

Secese

- Konec 19.st. - počátek 20.st.
- Poslední univerzální styl (společně návrh nábytku, šatníku)
- **Znaky:** využívá geometrických ornamentů (klikatá linka), vzory z přírody, organické tvary, upouští se od symetrie

V Čechách

Josef Fanta– průčelní budova hlavního nádraží v Praze

Osvald Polívka– **Obecní dům**

Jan Kotěra– **Muzeum východních Čech** v HK

František Sanders– vodní elektrárna **Hučák**

Ve světě

William Morris, Philip Webb

- Součástí hnutí Arts and Crafts, ze kterého vycházeli
- Dílo: **Red House** (pálené cihly, vše červené včetně interiéru)

Viktor Horta

- Důraz na organičnost, plochy pokryté ornamenty
- Dílo: **Horta Museum**, Hotel Max Hallet, **Palais des Beaux-Arts** (muzeum výtvarných umění)

Antoni Gaudí

- Jeden z nejvýznamnějších představitelů secese
- Typické rysy jeho tvorby– keramické mozaiky (park Güell), lomový kámen (interiér Sagrada Familia)
- Dílo: Sagrada Familia (1884– současnost, možné dokončení 2028), Park Güell (tělo hada/draha lemuje park), Casa Batlló, Casa Milá (organické tvary, téměř bez pravých úhlů)

Funkcionalismus

- Reakce na špatně uspořádaná města a špatně využitý prostor => více zeleně a obytných bloků
- 20. léta 20.st.
- první směr označovaný za moderní architekturu (=zjednodušení forem a eliminace ornamentů)
- *“Forma následuje funkci”*

- **Znaky:** jednoduché tvary-kvádrovité stavby (železobeton), volně nahozená okna s přesným účelem, střešní zahrady

Le Corbusier

- Švýcarský arch., ovlivnil vývoj moderní architektury
- Dílo: Le Corbusier House, Firminy Vert, **Notre Dame du Haut, Villa Savoye**

Ludwig Mies van der Rohe

- Němec, stavby ve světě (USA) i u nás– **Vila Tugendhat** (UNESCO)
- Dílo: Barcelonský pavilon, Brown Pavilion,

Adolf Loos

- Rakousko-uherský architekt, významný též v oblasti nábytku a materiálů
- Raumplan= plán budovy beroucí v úvahu i velikost a světlostou výšku místností v závislosti na jejich funkci a reprezentativním významu
- Dílo: **Millerova Vila** v Praze, dům Tristana Tzary

Bauhaus

- 1919 založeno architektem Walter Gropius, významní učitelé Hannes Meyer, Ludwig Mies van der Rohe
- Škola moderního umění, řemesla a designu
- Spojení umění s architekturou (řemeslem)

Kubismus

Josef Gočár

- Rozmanitá škála směrů
- Dílo v kubismu: Palác Archa, Dům **U Černé Matky Boží** v Praze

Pavel Janák

- Mistr designu nábytku
- Dílo v kubismu: palác Adria, Krematorium Pardubice

Postmoderna

Frank Lloyd Wright

- *Organická architektura*
- Dílo: **Vila Falling Water**, Guggenheim museum of contemporary arts in NY

Phillip Johnson

- Postavil mnoho amerických mrakodrapů– Sony Building, Lipstick building

- The Glass House, The Roofless Church

Frank Gehry

- dekonstruktivismus– **Tančící dům**, Guggenheim museum in Bilbao

Zaha Hadid

- Britská architektka iráckého původu, světový dosah, neortodoxní design
- Dílo Havenhuis, Napolí Afragola, očekávaná přestavba prostoru Masarykova nádraží

Jean Nouvel

- Francouzský architekt světových rozměrů
- Dílo: galerie/muzeum Louvre Abu Dhabí, mrakodrap Torre Agbar
- koncertní síň s geniální akustikou DR Koncerthuset

Současné umění v Čechách a ve světě

Op-art

= optical art čili vizuální umění, které využívá lidského rozumu, logiky a optického klamu

- Zaměřeno na vnímání rozšířeného prostoru v plochem obraze
- Předchůdce těchto efektů nalezneme v kubismu a futurismu

Victor Vasarely

- Maďarsko, zakladatel op artu
- Rytmicky se opakující vzory vytvářející prostor
- Dílo: Vega 200, Zebra, Tygři

Bridget Riley

- VB, práce pouze s černou a bílou
- Různě vlnité linie různé tloušťky a hustoty, překrývají se– **moaré efekt**
- Dílo: **Pád**, Pohyb ve čtvercích, Blaze study

Action-art

= umění, které se odehrává v určitém prostoru na určitém místě, upřednostňuje samotnou akci a její myšlenku, nikoliv dílo na plátně, divák se do umění nevědomky zapojuje

1. Happening
 - 50. Léta v USA
 - Šokovat a vtáhnout do akce
 - Průběh nelze zcela zopakovat, pouze natočit či prožít

Alan Kaprow

- Přišel s nápadem diváky zapojit do akce
- Dílo: Fluids– lidé v místnosti s velkým množstvím kostky ledu společně tvoří nějaký útvar

Yard– v ohradách pneumatiky a sudy, se kterými lidé hýbali

2. Performance

Tomáš Ruller

- Čech, tvorba videí, instalací, architektonických realizací
- První etapa jeho tvorby patří do doby komunistického režimu, kdy se často dostával do konfliktu s vládní mocí
- Dílo: Pakulení– napátlávání sádry na své oblečené tělo, chození mezi lidmi, ztuhnutí sádry, opadávání

Petr Štembera

- Byl pro něj důležitý obohacující prožitek extrémních fyzických a psychických situací (hladovění, žádný spánek)
- Dílo: Štěpování– vštepoval si větvičku ze stromu do ruky

Neokonstruktivismus

= nový konstruktivismus

- Podstatou matematický princip řádu– odlišení od geometrické abstrakce
- Systém variací a permutací
- Jako prostředek používán počítač

Zdeněk Sýkora

- Od abstrahování krajinomaleb došel k geometrickému umění
- Počítačem generované údaje přenášel na plátno ve formě linií
- Dílo: Bíločerná struktura, Třináct linií pro Jana Nerudu

Karel Malich

- Pastely a drátěné objekty
- Monochromní plochy, práce nereflektovaly realitu
- Dílo: Krajina s kopcem, Lidsko-kosmická soulož

Hyperrealismus

= fotorealismus, doslovně kopíruje skutečnost, obrazy vypadají jako fotografie

- V malířství: malba akrylovými barvami, technika retuše, airbrush
- V sochařství: odlévání nahých modelek do šatů

Jack Bell

- Jeden z předních amerických realistů
- Dílo: Jean David Nkot

Chuck Close

- Přepisuje a zvětšuje fotografie, podle kterých následně maluje olejem nebo akrylem
- Obrazy jsou často obrovské
- Dílo: Susan

Kynetické umění

= vytváří pohyb na základě přírodních podnětů, kynetická (často závěsná) tělesa se pohybují

Za kinetické umění považujeme:

- objekty= mobily – uvádějí se do pohybu rukou, dynamikou skrytou v přírodě
- opakem= stability (statická díla)
- kinetické světelné objekty– fontány, které mohou být statické i dynamické

- enviroment– uměle vytvořené prostředí ozvláštněné hudbou, baletem

Vratislav Karel Novák

- Složité mechanismy využívající motor či sílu vlastní ruky
- Dílo: Pražský metronom

Alexander Calder

- Autor závěsných mobilů i stabilů
- Základní barevnost= žlutá, červená, modrá
- Dílo: Dva měsíce, Velká červená

Body-art

= umění na těle

- Tělo jako sochařský materiál, otisky na kůži

Formy body-artu:

1. Permanentní
 - Tetování, piercing, branding, implantace kosmetických objektů (rohy, diamant)
2. Tělo jako živý štětec– otiskávání nabarveného těla

Yves Klein

- Většina obrazů modrá
- Dílo: Modrá revoluce
- 3. Tělo jako prostor pro tvorbu– malba na obličej, ruce nohy (Milan Knižák)

Pop-art

= populární umění

- Vzniká v 50. letech v USA a je reakcí na abstraktní expresionismus
- Běžné výrobky jsou povýšeny na umělecká díla
- Plakáty, nálepky, komiks, síťotisk

Andy Warhol

- Práce s fotografiemi obyčejných předmětů
- Síťotisk jeho variace
- Dílo: Marilyn Monroe, Cow wallpaper, Cambelovy polévky

Richard Hamilton

- Fascinován konzumní společností
- Svými kolážemi reflektoval současnou kulturu
- Vytvořil obal desky pro Beatles
- Dílo: Studie pro módní desku; Čím to je, že jsou dnešní domy tak odlišné a atraktivní?